

YOSH AVLOD MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDA JAHON VA O'ZBEK URF-ODATLARINI BEQIYOSLIGI.

Ziyodov Husniddin Isomiddin o'g'li¹

¹ Ma'naviyat asoslari (Ijtimoiy- gumanitar fanlarni o'qitish metodikasi)

1-kurs magistr Gmail: husniddinziyodov2@gmail.com

+998880781188

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 16.12.2024

Revised: 17.12.2024

Accepted: 18.12.2024

KALIT SO'ZLAR:

Milliy urf-odatlar,
xalqaro urf-odatlar,
madaniy bag'rikenglik,
yosh avlodlar tarbiyasi,
ta'lim tizimi, madaniy
almashinuv, xalqaro
bayramlar, madaniy
ko'rgazmalar, ijtimoiy
tarmoqlar, hamkorlik
loyihalari

Ushbu maqolada milliy va xalqaro urf-odatlar uyg'unligini ta'minlash bo'yicha amaliy takliflar keltirilgan. Maqolada yosh avlodlarda dunyoqarashni kengaytirish, madaniy bag'rikenglikni mustahkamlash va madaniy almashinuvni rag'batlantirish uchun ta'lim tizimi, bayramlar, madaniy tadbirlar, ijtimoiy tarmoqlar va xalqaro hamkorlik yo'llari muhokama qilingan. Shuningdek, yosh avlodlarning xalqaro madaniyatlar bilan tanishishi uchun amaliy mashg'ulotlar, madaniy ko'rgazmalar va loyihalar taklif etilgan.

KIRISH. Yosh avlod ma'naviyatini yuksaltirishda jahon va o'zbek urf-odatlari alohida ahamiyatga ega bo'lib, ular yoshlarda o'ziga xos milliy g'urur va xalqaro dunyoqarashni shakllantirishda beqiyosdir. Yosh avlod ma'naviyatini yuksaltirishda jahon va o'zbek urf-odatlari o'ziga xos muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu urf-odatlar yoshlarda o'zining milliy madaniyati bilan faxrlanish, ota-bobolaridan meros qolgan qadriyatlarni qadrlash, shu bilan birga, dunyo xalqlarining boy an'alaridan ilhomlanish orqali keng xalqaro dunyoqarashni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu uyg'unlik yoshlarga zamonaviy dunyo talablariga mos, ham milliy identitetini saqlagan, ham global maydonda erkin muloqotga kirishadigan avlod

bo'lib yetishish imkonini beradi. Jahon madaniyatidan ilhom olish, xalqaro hamkorlikda milliy urf-odatlarini targ'ib qilish esa yoshlarning ma'naviy boyligini yana-da oshirib, ularni kelajakning faol, ijodkor va barqaror jamiyat a'zolariga aylantiradi. Misol uchun Navro'z bayrami doirasida yoshlarga qadimiy o'yinlardan kurash, shaxmat, qo'g'irchoq tomoshalari va xalq og'zaki ijodidan dostonlar, maqollar, askiyalar orqali ma'naviy qadriyatlarni o'rgatish mumkin. Milliy qadriyatlar haftaligi – har bir maktab va mahallada milliy kiyimlar ko'rgazmasi, urf-odatlar tanlovi va amaliy seminarlar tashkil etish yoshlarni ma'naviyatini yuksaltirishdagi o'rni beqiyosdir.[1]

O'zbek urf-odatlari xalqning boy madaniy va ma'naviy merosining yorqin ifodasi bo'lib, ular asrlar davomida insoniylik, mehr-oqibat, hurmat va birdamlik kabi yuksak qadriyatlarni shakllantirib kelgan. Bu urf-odatlar millatning ma'naviy asosini mustahkamlaydi va yosh avlodni yuksak insoniy fazilatlarda tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Kattalarga hurmat, kichiklarga mehr ko'rsatish o'zbek urf-odatlarning asosiy ma'naviy ustunlaridan biridir. Masalan, salomlashish odobi, mehmondo'stlik va qo'shnichilik qadriyatlari har bir oila va jamoada iliqlik muhitini yaratadi. O'zbek oilaviy urf-odatlari, masalan, kuyov navkar o'yinlari yoki kelin salom, avlodlar o'rtasidagi mehr-oqibat va birdamlikni mustahkamlaydi. Bu marosimlar yoshlarni ota-onaga va oilaga hurmatda tarbiyalaydi. Qo'g'irchoq teatri, xalq dostonlari, maqollar va topishmoqlar orqali yoshlarga ezgulik, halollik va rostgo'ylik kabi yuksak axloqiy fazilatlar o'rgatiladi. O'zbek urf-odatlarning ma'naviy qadriyatlari nafaqat milliy g'urur manbai, balki yosh avlod uchun ma'naviy yo'l-yo'riqdir. Bu qadriyatlarni zamonaviylik bilan uyg'unlashtirib saqlash – milliy madaniyatni asrash va kelajak avlodga yetkazishning eng samarali yo'lidir.[1]

Yoshlarni boshqa xalqlarning bayramlari va urf-odatlari bilan tanishtirish ularning ma'naviyati va madaniy saviyasini oshirishda muhim o'rin tutadi. Bu orqali yoshlar boshqa millatlarning madaniyatiga nisbatan hurmat va bag'rikenglikni shakllantiradi, global dunyoqarashga ega bo'ladi. Turli xalqlarning bayramlari haqida ma'lumot berish uchun maxsus darslar va tadbirlar tashkil qilish mumkin. Masalan, Xitoyning "Bahor bayrami", Hindistonning "Diwali", Yevropadagi "Rojdestvo" yoki Amerikaning "Shukrona kuni" kabi bayramlarning tarixi va urf-odatlari haqida hikoyalar va interaktiv taqdimotlar o'tkazish yoshlarni qiziqtiradi.

Shuningdek, maktablarda yoki yoshlar markazlarida bayramlarni amaliy tarzda nishonlash orqali o'quvchilar ushbu madaniyatlarni his eta oladilar. Masalan, "Diwali" bayramida rangoli bezaklarini yaratish, "Rojdestvo"da archa bezash yoki "Navro'z"

doirasida xalq o'yinlarini sahnalashtirish nafaqat bilim beradi, balki o'yin-kulgi orqali tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi.[2]

Milliy urf-odatlar – bir xalqning o'z tarixidan, madaniyatidan, diniy e'tiqodlaridan kelib chiqqan, avloddan-avlodga o'tib kelayotgan qadriyatlar, an'analar va odatlardir. Xalqaro urf-odatlar esa dunyoning turli burchaklarida yashovchi xalqlar orasida umumiy madaniy munosabatlar, bayramlar va an'anaviy ob-havo tufayli shakllangan qadriyatlar yig'indisidir. Milliy va xalqaro urf-odatlar uyg'unligi dunyoda turli xalqlar o'rtasida o'zaro tushuncha, madaniy muloqot va bag'rikenglikni ta'minlash uchun muhim omil hisoblanadi. Milliy urf-odatlar – xalqning o'z tarixidan, an'analari va qadriyatlaridan kelib chiqqan madaniy qadamlar bo'lsa, xalqaro urf-odatlar dunyoning turli burchaklarida yashovchi xalqlar o'rtasida umumiy madaniy yo'llar orqali shakllangan qadriyatlar va an'analarni ifodalaydi.[3]

Ularning uyg'unligi yosh avlodni dunyo madaniyati bilan tanishtirish, boshqa xalqlar bilan o'zaro do'stona munosabatlarni o'rnatish va umumiy qadriyatlar asosida birgalikdagi kelajakni qurish uchun zarurdir. Bu jarayon milliy g'ururni saqlagan holda, boshqa madaniyatlarni o'rganish va qabul qilishni ham anglatadi. Ta'lim tizimi milliy va xalqaro urf-odatlarni yoshlarga o'rgatish uchun asosiy platforma hisoblanadi. Maktablarda xalqaro bayramlar, milliy an'analar va boshqa madaniy tadbirlar o'tkazilishi orqali yoshlar dunyo xalqlarining o'ziga xos urf-odatlari bilan tanishishadi. Xalqaro bayramlar, masalan, Xitoyning "Bahor bayrami", Hindistonning "Diwali" va Yevropaning "Rojdestvo" kabi tadbirlar orqali o'quvchilar dunyoning turli madaniyatlarini o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar.[2]

Shuningdek, milliy urf-odatlarimizni xalqaro miqyosda tanitish orqali dunyoda o'z madaniy merosimizni namoyish qilish imkoniyatlari yaratiladi. O'zbek milliy taomlari, hunarmandchilik san'ati, raqs va musiqalarimiz xalqaro ko'rgazmalarda namoyish etilishi, yoshlar o'rtasida madaniy almashinuvni kuchaytiradi. Milliy va xalqaro urf-odatlar uyg'unligi yosh avlodlarda dunyoqarashni kengaytiradi, madaniy xilma-xillikni qabul qilish tuyg'usini shakllantiradi va bag'rikenglik asoslarini mustahkamlaydi. Bu orqali dunyoda o'zaro hurmat, do'stlik va hamkorlikni ta'minlash yo'lida qadamlar qo'yish mumkin.[4]

Milliy va xalqaro urf-odatlar uyg'unligini ta'minlash bo'yicha amaliy takliflarni ko'rib chiqsak. Maktablarda milliy va xalqaro bayramlar, urf-odatlar haqida maxsus darslar tashkil etish lozim. Yosh avlodni dunyoning turli madaniy an'analarni o'rganishga undash uchun interaktiv ta'lim usullaridan foydalanish, O'zbekistonning milliy bayramlarini, masalan, Navro'z, Qurbon hayiti kabi tadbirlarni xalqaro festivallar doirasida boshqa madaniyat

vakillari bilan birgalikda nishonlash kerak. Shuningdek, xalqaro madaniy musobaqalar va festivallarda yoshlarning faolligini oshirish uchun imkoniyatlar yaratish, O'zbekiston madaniyati va urf-odatlarini xalqaro miqyosda tanitish maqsadida ko'rgazmalar tashkil etish kerak. Xalqaro madaniy tadbirlarda o'zbek hunarmandchilik san'ati, an'anaviy taomlar va san'at namunalari bilan tanishuv imkoniyatlarini yaratish, yosh avlodni xalqaro madaniyatlar bilan tanishtirish maqsadida amaliy mashg'ulotlar tashkil qilish kerak. Masalan, boshqa xalqlarning raqslarini, musiqa janrlarini va taomlarini o'rganish orqali yoshlarning dunyoqarashini kengaytirish, xalqaro elchixonalar, madaniyat markazlari va mahalliy jamoalar bilan hamkorlik o'rnatish zarur. Ushbu hamkorliklar orqali xalqaro urf-odatlar va madaniy tadbirlarni birgalikda o'tkazish uchun loyihalar ishlab chiqish. Yoshlarning madaniy saviyasini oshirish va madaniy bag'rikenglikni mustahkamlash uchun ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanish lozim. Onlayn tanlovlar, videolar, taqdimotlar orqali madaniy almashinuvni rag'batlantirish samarali usullardan biri hisoblanadi. O'zbek hunarmandchilik san'atini xalqaro miqyosda targ'ib qilish, boshqa xalqlar hunarmandchiligi bilan tanishish uchun amaliy mashg'ulotlar tashkil etish zarur. Bu yoshlarning madaniy xilma-xillikni qabul qilish tuyg'usini shakllantirishga yordam beradi. Ushbu takliflar milliy va xalqaro urf-odatlar uyg'unligini mustahkamlash, yosh avlodlarda dunyoqarashni kengaytirish va madaniy bag'rikenglikni ta'minlash uchun samarali yo'llardan biri hisoblanadi.[5]

O'zbek urf-odatlarining ma'naviy qadri faqat o'z millatimizni tarbiyalash uchun emas, balki boshqa xalqlar bilan ma'naviy aloqalarni mustahkamlashda ham ulkan ahamiyatga ega. Yosh avlodlar o'rtasida madaniy xilma-xillikni qabul qilish, dunyoqarashni kengaytirish va milliy hamda xalqaro urf-odatlar uyg'unligini ta'minlash bugungi jamiyatning ustuvor vazifalaridan biridir. Ushbu maqsadlarga erishish uchun ta'lim tizimida milliy va xalqaro bayramlar va an'analar haqida darslar o'tkazish, madaniy ko'rgazmalar tashkil etish, ijtimoiy tarmoqlar orqali madaniy targ'ibot ishlarini yo'lga qo'yish va xalqaro hamkorlik loyihalarini ishlab chiqish zarur. Taklif etilgan amaliy yo'llar yordamida yosh avlodlarda dunyo madaniyatlariga bag'rikenglik tuyg'usi, milliy qadriyatlarimizni xalqaro miqyosda tanitish va jamiyatda o'zaro muloqotni kuchaytirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. "O'zbekiston – Bugungi kun va kelajak yo'llari." Tashkent: O'zbekiston, 2017. <https://lex.uz/docs/2996683>
2. Xudoyberdiyev S. "Ta'lim va madaniyat o'rtasidagi uzviylik." O'zbekiston ta'limi, 2020.

3. Rasulov M. "Madaniy meros va yosh avlod tarbiyasi." Toshkent: Ma'naviyat, 2018.
<https://xn--manaviyat-hb0e.uz/>
4. Dunyo xalqlarining madaniy urf-odatlar haqida ilmiy maqolalar va ta'limiy resurslar. <https://www.unesco.org/>
5. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi va Xalqaro madaniy tadbirlar tashkilotchilarining taqdimotlari. <https://edu.uz/>

